Κϛʹ. Τριῶν τινων παρὰ Θεοῦ τὸ εἶναι ἔχειν, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πλάτωνος ὑποτιθεμένων, τῆς τε ὕλης, καὶ τῶν ἰχνῶν, ἅπερ ἀμυδρὰ οἱόν τινα εἰσήγετο, καὶ πρόδρομα τῶν τελείων εἰδῶν σκιαγραφήματα, καὶ αὐτῶν τῶν εἰδῶν, οὐ θέμις λέγειν ἀλλήλων ταῦτα διακρίνεσθαι, ὡς πρῶτον μὲν τὴν ἀνείδεον ὕλην ὑφίστασθαι, εἶτα ἐφεξῆς αὐτῇ τὰ ἴχνη τῶν εἰδῶν ἐντίθεσθαι, καὶ τρίτον τὸ ἄτακτον κοσμεῖσθαι, καὶ τάττεσθαι. Εἰ οὖν (1) ἀγένητος ἐστὶ, καὶ ἄφθαρτος ἀεὶ οὖσα ἡ „ ὕλη, ἀεὶ εἶχε τὰ ἴχνη τῶν εἰδῶν. Ἀλλ. ἅμα τούτοις καὶ „ ἡ τάξις. (ὕλην γὰρ ὑποστήσας ἀεργὸν ἐποίησεν εἰς ὑ- „ ποδοχὴν τῶν εἰδῶν.) Ἡ τάξις ἄρα ἀγένητος ἐστὶ καὶ ἄφ- „ θαρτος. Καὶ τῶν τριῶν οὐδὲν πρῶτον, οὐδὲ δεύτερον, οὐδὲ „ τρίτον· πλὴν εἰ τῇ ἐπινοίᾳ μόνον. Ὡς ἀρθείσης τῆς ἐ- „ πινοίας ἅμα πάντα ἐστὶν, ἡ ὕλη, τὰ ἴχνη, ἡ τάξις. ἀ- „ φ' οὗ δὲ τάξις ἐστὶ, καὶ κόσμος ἐστίν· ὥς ἀγένητος ἂν εἴη „ καὶ ἄφθαρτος.

Κρηπίζεται δὴ τὸ τοῦ Πρόκλου ἐπιχείρημα τῇ τῆς ὕλης ἀϊδιότητι, καὶ ἣν ἔχει ἰσχὺν, κατὰ τῶν Πλατωνικῶν ἔχει, τῶν τὴν μὲν ὕλην ἀπ' αἰῶνος ὁμολογούντων, τὴν δὲ κοσμοποιΐαν ἐν χρόνῳ γενέσθαι ὑποτιθεμένων.

„ (2) ΚΖʹ. Τὸ πρὸς παράδειγμα γεγονὸς ὅμοιον ὤφειλεν „ εἶναι τῷ παραδείγματι. Τὸ δὲ πρὸς τὸ παράδειγμα γε- „ γονὸς ἐστὶν ὁ κόσμος· ἵνα γοῦν ᾖ, κατὰ πάντα ὅμοιος τῷ „ παραδείγματι (καθάπερ ὁ Πλάτων φησὶν) αἰωνίῳ ὄν- „ τι, οὔτε, ἀγένητος ὢν, ἔχοι ἄν τινα φθορὰν, οὔτε γένεσιν „ ἔχων, ἄφθαρτος ἐστίν.

Τί δαί; εἰ αὐτοὶ ἀπαντήσομεν, ὡς αὐτὸ τὸ παράδειγμα προαιωνίως παρείσῃ, ἐν χρόνῳ τὸν κόσμον ἐσόμενον; ἀμέλει τοι ἐπάναγκες ἂν εἴη τὸν κόσμον γεννητόν τε, καὶ φθαρτὸν εἶναι, ἵν' ᾖ τῷ οὐσιοποιήσαντι αὐτὸν παραδείγματι σύμφωνον, ὅπερ οὐ πέφυκε ψεύδεσθαι. Εἶναι δὲ συναιωνίζοντα τὸν κόσμον, τῷ αἰωνίως προϋφεστῶτι αὐτοῦ παραδείγματι,

οὐδ'

(1) Πρόκλου Λόγ. ιδʹ. Περὶ Κόσμ. Ἀϊδιότ.
(2) Τοῦ αὐτοῦ ιεʹ. Ὑπὲρ τῆς τοῦ Κόσμ. Ἀϊδιότ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ὐδ' ὁ Πλάτων αὐτὸς (1) ἀξιοῖ. „ Τὸ μὲν γὰρ παράδειγμα
„ πάντα αἰῶνα ἐςὶ, φησὶν, ὁ δ' αὖ κόσμος, διὰ τέλυς τὸν
„ ἅπαντα χρόνον γεγονώς τε, καὶ ὢν, καὶ ἐσόμενος. Ἀλλ' εἴπερ ἀκριβῆ καὶ τελείαν ἐν τῇ εἰκόνι ἐναπαιτεῖσθαι τὴν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἐμφέρειαν ὁ Πρόκλος ὑπείληφεν, ἔςω δὴ ὁ Κόσμος κατὰ τὸ παράδειγμα τὸ ἑαυτῦ, καὶ τῆς κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕςερον διαδοχῆς ἀνεπίδεκτος, καὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, καὶ παντοίας ἀλλοιώσεως καὶ κινήσεως τῶν ἐν αὐτῷ ἐλεύθερος, καὶ τῷ ἀεὶ εἶναι καὶ μή ποτε, ὡσαύτως ἀεὶ, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ὤν. Ἀλλ' ὐκ ἔςι ταῦτα, ὐδὲ Πλάτωνι τῷ Καθηγεμόνι δοκεῖ, τῆς γὰρ εἰκόνος μεταξὺ καὶ τῦ παραδείγματος,
„ ὡς ἐνδέχεται τὴν ὁμοιότητα σώζεσθαι, αὐτὸς ἀπειργάσατο.
„ Καὶ γὰρ, χρόνος μετ' ὐρανῦ γέγονεν, ἵν' ἅμα γεννηθέν-
„ τες, ἅμα καὶ λυθῶσιν, ἄν ποτε λύσις τις αὐτῶν γένηται,
„ καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς διαιωνίας φύσεως, ἵν' ὡς ὁμοιό-
„ τατος αὐτῷ κατὰ δύναμιν, ᾖ. (2)

(3) ΚΗ'. Εἰ δύω βυλήσεις εἰσὶν ἐν τῷ Δημιυργῷ, μία
„ μὲν, μὴ εἶναι τὸ πλημμελῶς, καὶ ἀτάκτως κινέμενον, ὡς
„ αὐτὸς λέγει· βυληθεὶς γὰρ μηδὲν εἶναι κακὸν εἰς τάξιν αὐ-
„ τὸ ἤγαγεν, ἐκ τῆς ἀταξίας. Ἑτέρα δὲ δεδέσθαι τὸ πᾶν·
„ τῆς γὰρ ἐμῆς βυλήσεως, φησὶ, δεσμῦ τυχόντες μείζονος
„ ἐκείνων, οἷς ὅτε ἐγένεσθε, συνεδεῖσθε... ἀνάγκη ἢ ἀεὶ
„ εἶναι τὰς βυλήσεις, ἐν αὐτῷ ταύτας, ἢ ποτὲ ἑκατέρας,
„ ἢ τὴν μὲν ἀεὶ, τὴν δὲ, ποτέ. Ἀλλὰ τὸ ποτὲ ψεῦδος.
„ Τὸ γὰρ ποτὲ μὲν βύλεσθαι, ποτὲ δὲ μὴ, δῆλον ὡς ὐκ
„ ἀεὶ ἐςίν... Ἔςαι γὰρ ἐν ταῖς βυλήσεσι καὶ ἀβυλησίαις
„ ταύταις, τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕςερον, καὶ τὸ ἦν καὶ ἔςαι.
„ ταῦτα δὲ εἴδη χρόνυ· χρόνος δὲ ὐκ ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἀπ' αὐ-
„ τῦ, καὶ μετ' αὐτόν... τῆς ὖν βυλήσεως αὐτῷ τῷ εἶναι
„ ποιύσης ὃ βύλεται, ἀεὶ ἄρα καὶ τὸ ἄτακτον ἀφανίζεται,
„ διὰ τὴν ἀεὶ τῦ μὴ εἶναι αὐτὸ βύλησιν, καὶ τὸ τεταγμέ-
„ νον σώζεται, διὰ τὴν τῦ εἶναι αὐτὸ βύλησιν, ἀεὶ ἑκα-

„ τέ-

(1) Πλάτ. Ἐν Τιμαίῳ. (2) Αὐτόθ.
(3) Πρόκλ. Λόγ. ις'. Περὶ Ἀϊδιότ. Κόσμυ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„ πέραν οὖσαν. Εἰ δὲ ἀεὶ ἑκάτερον γίνεται, οὐκ ἔστι πρότε-
„ ρον ἄτακτον, εἶτα τεταγμένον, ὡς οὐδὲ πρότερον τεταγμέ-
„ νον, εἶτα ἄτακτον. Καὶ εἰ μὴ ἔστι τὸ τεταγμένον πρὸ τοῦ
„ ἀτάκτου, οὐχ ἕξει τελευτὴν πρὸ τοῦ ἀτάκτου. Εἰ δὲ μήτε
„ ἤρξατο μετὰ τὸ ἄτακτον, μήτε τελευτήσει πρὸ τοῦ ἀτάκτου,
„ ἄναρχος ἐστὶ καὶ ἀτελεύτητος ἡ τάξις· καὶ αὐτὴ ἀγέννητος
„ ἐστὶ καὶ ἄφθαρτος. Ἀλλ. οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ κόσμος, ἢ τάξις.
„ Ἄρα κτ.

Ὁμολογοῦμεν (1) ἀεὶ βούλεσθαι τὸν Θεὸν μὴ εἶναι τὸ
„ πλημμελῶς καὶ ἀτάκτως κινούμενον, ἀεί τε βούλεσθαι εἶναι
„ τὸ τεταγμένον, οὐ μὴν οὐχ ἅμα τῷ εἶναι αὐτὸν, καὶ τὸ
„ τεταγμένον εἶναι βούλεται, ὡς εἶναι αὐτῷ συναΐδιον...
„ εἰ γὰρ καὶ μόνῳ τῷ βούλεσθαι ὑφίστησιν ὁ Θεὸς ἅπαντα,
„ ἀλλ' ὅτε καὶ εἶναι αὐτὰ βούλεται· βούλεται δὲ, ὅτε ἀγα-
„ θὸν ἑκάστῳ τὸ εἶναι· ἀγαθὸν δὲ τὸ ὡς δύναται, καὶ πέ-
„ φυκεν ἕκαστον εἶναι· ἐπεὶ καὶ ἀεὶ βούλεται ὁ Θεὸς τὰς
„ λογικὰς οὐσίας τοῦ ἀγαθοῦ ἔχεσθαι, καὶ μηδέποτε ἀποκλί-
„ νειν ἐπὶ τὰ χείρονα... Ἀλλὰ δὴ καὶ εἶναι πάντα τὰ ἀ-
„ γαθὰ βούλεται, φλαῦρον δὲ μηδὲν κατὰ δύναμιν... Καὶ
„ μὴν ἐστὶ τὰ κακὰ, οὐκ ἄρα πᾶν ὃ βούλεται εἶναι, τοῦτο
„ εὐθὺς, ἅμα τῷ εἶναι τὸν Θεὸν, καὶ αὐτὸ ἐστίν... Καὶ
„ τῶν μερικῶν δὲ ἕκαστον βούλεται γενέσθαι καὶ εἶναι ὁ Θεός.
„ Αὐτὸς γὰρ ἐστὶ κατὰ Πλάτωνα ὁ τοῖς οὐρανίοις ἐν Τιμαίῳ
„ παρακελευόμενος, τρέπεσθαι ἐπὶ τὴν τῶν θνητῶν ζώων
„ δημιουργίαν, ἀλλὰ δηλονότι ὅτε δεῖ, καὶ πέφυκεν ἕκαστον
„ τῶν μερικῶν γίνεσθαι, τότε καὶ εἶναι αὐτὰ βούλεται· οὐ γὰρ
„ ὁ Σωκράτης πρὶν Σωφρονίσκον γενέσθαι, ἐπεφύκει γενέ-
„ σθαι. Ἀλλὰ καὶ πρὶν γενέσθαι Σωφρονίσκον ἐβούλετο ὁ Θεὸς
„ Σωκράτην γενέσθαι. Ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς γενέσθαι, ἢ ἀεὶ γε-
„ νέσθαι· ἀλλ' ὅτε γενέσθαι ἠδύνατο. Οὕτως οὖν καὶ πρὶν τὸ
„ τεταγμένον γενέσθαι ἐβούλετο εἶναι τὸ τεταγμένον· ἀλλ' ὅτε
„ εἶναι ἠδύνατο, γεννητόν γε ὄν· οὐδὲν δὲ τῶν γεννητῶν ἄναρ-
„ χον εἶναι δύναται. Οὐκ ἄρα καὶ ἀεὶ ἐβούλετο ὁ Θεὸς εἶ-

„ ναι

---

(1) Φιλόπ. πρὸς Πρόκ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

" ναι τὸ τεταγμένον, ἤδη καὶ ἀΐδιον αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη. Μία
" γὰρ ἐστὶν ἐν τῷ Θεῷ καὶ ἁπλῆ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ βούλησις, ἧς
" τῶν ὄντων ἕκαστον μετέχει πάντως, ὡς πέφυκεν.... καὶ
" ὥσπερ ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια τῷ πλήθει τῶν προνοουμένων οὐ
" συμπληθύνεται, οὐδὲ μὴν ἡ γνῶσις μέχρι τῶν ἀτομωτά-
" των διήκουσα, οὔτε τῇ ποικιλίᾳ τῶν ὄντων, οὔτε τῷ μερισμῷ
" τῆς οὐσίας αὐτῶν, συμποικίλλεταί τε, καὶ συνδιΐσταται, ἀλ-
" λὰ τὰ μεριστὰ ἀμερῶς, καὶ τὰ ποικίλα ἑνοειδῶς γινώ-
" σκει, καὶ τὰ ἐν χρόνῳ ἀχρόνως, οὕτω δὴ καὶ ἡ περὶ τοῦ εἶ-
" ναι πάντα τοῦ Θεοῦ βούλησις, οὐ τῇ διαστάσει τοῦ χρόνου τῶν
" εἰς τὸ εἶναι παραγομένων συνδιΐσταται. οὐ γὰρ ἐπειδὴ
" ἄλλο ἐν ἄλλῳ χρόνῳ γίνεταί τε καὶ ἐστὶν, καὶ ἡ τοῦ εἶναι
" αὐτὰ βούλησις, ἄλλη ἐν ἄλλῳ χρόνῳ γίνεται. Ἀλλ᾽ ὡς
" τὸ μέλλον οἶδεν ἀεὶ, καὶ πάρεστιν αὐτοῦ τῇ προγνώσει τὸ
" μήπω ὂν, οὕτω δήπου, καὶ τὸ εἶναι τὸ μέλλον βούλησιν ἀεὶ
" ἔχει· εἰ δὲ ἡ τοῦ μέλλοντος ἐν τῷ Θεῷ νόησις ἀεὶ ἐστὶ,
" καὶ οὐκ ἔχει τὸ ποτὲ, οὐδὲ ἡ τοῦ εἶναι ἄρα τὸ μέλλον βού-
" λησις τὸ ποτὲ ἕξει· ὥστε οὐδὲ μία ἀνάγκη διὰ τὸ ἀεὶ βού-
" λεσθαι τὸν Θεὸν εἶναι τὸ τεταγμένον, ἤδη καὶ αὐτὸ εἶναι ἀΐ-
" διον.

(1) ΚΘ΄. Πᾶν τὸ γεννητὸν καὶ φθαρτόν. Καὶ πᾶν τὸ ἀγέν-
" νητον καὶ ἄφθαρτον, ὧν τὸ μὲν ὁ Πλάτων, ἐν Πολιτείᾳ
" λέγει, τὸ δὲ ἐν Φαίδρῳ.... Ἐξ ἀνάγκης οὖν, εἰ ἄφθαρ-
" τον τὸ πᾶν ἐστὶν (τῶν γὰρ ἀθανάτων φησὶν αὐτὸς δη-
" μιουργός. Τὸ δὲ ἀθάνατον ἀνώλεθρον, ὡς ἐν Φαίδωνι λέ-
" γεται.) καὶ ἀγέννητον· ὥστε καὶ ἀΐδιον.

(2) Τῷ κατὰ φύσιν ἀφθάρτῳ, καὶ οὐχὶ τῷ ἐπίκτητον τὴν
" ἀφθαρσίαν ἔχοντι παρέπεται τὸ εἶναι ἀγέννητον. Τῷ δὲ
κόσμῳ κἂν συγχωρήσωμεν ἄφθαρτον εἶναι, ἡ ἀφθαρσία
ἐπισκευαστὴ κατὰ Πλάτωνα, καὶ ἐκ θείας βουλήσεως. Ὅσον
" γοῦν ἐκ τῆς Πλάτωνος λέξεως, ἔδει μᾶλλον ἐκ τοῦ γεννητὸν
" λέγεσθαι τὸν κόσμον, συλλογίζεσθαι ὅτι οὐκ ἄφθαρτος,
" ἀλ-

(1) Πρόκλ. Λόγ. ιζ΄. Περὶ Ἀϊδιότ. Κόσμου.
(2) Φιλόπον. πρὸς τοῦτο.

„ ἀλλὰ φθαρτὸς, ἢ ἐκ τοῦ λέγειν μὴ φθείρεσθαι αὐτὸν τὸ
„ μηδὲ γεγενῆσθαι συνάγειν. Ὁ μέν τοι Πλάτων σύμφωνος
„ ἑαυτῷ, καὶ τὸ γεννητὸν πᾶν φθαρτὸν εἶναι λέγων, καὶ διὰ
„ τοῦτο καὶ τὸν κόσμον, ἐπεὶ γεννητὸς ἐστὶ, καὶ φθαρτὸν εἶναι.
Καὶ τὴν ἀθανασίαν αὐτοῦ οὐκ ἀπὸ φύσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς
βουλήσεως τοῦ Θεοῦ καταδούμενος. Ταῦτα δὲ οὕτω λέγειν ἡμᾶς
„ τὴν Πλάτωνος διάνοιαν ἐξηγουμένους ἀνάγκη, εἰ μή τῳ ὄν-
„ τι εἰς ἀντίφασιν περιάγειν τὸν Πλάτωνα βουλοίμεθα.
„ Ἔφθη γὰρ εἰπὼν ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ, οὐδ' ἄλυτοι
„ πάμπαν. Πῶς οὖν ἐγχωρεῖ λέγειν τοὺς αὐτοὺς, καὶ ἀθανά-
„ τους εἶναι, καὶ οὐκ ἀθανάτους, καὶ λυτοὺς, καὶ οὐ λυτοὺς, εἰ μὴ
„ τὸ μὲν τῇ φύσει, τὸ δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ βουλήσει παρέξομεν;
(1) Λ΄. Τῷ Δημιουργῷ τὸ κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ ὡσαύτως ἔ-
„ χειν προσήκει ἀεὶ, μηδέποτε δὲ ἄλλοτε ἄλλως· ὥστε μη-
„ δέποτε μὴ ποιεῖν, εἶτα ποιεῖν, μηδέποτε ποιεῖν, εἶτα
„ μὴ ποιεῖν· οὕτω δὲ ἔχοντι, ἢ ἀεὶ ποιεῖν, ἢ ἀεὶ μὴ
„ ποιεῖν ἀναγκαῖον. Ἀλλὰ μὴν τὸ ἀεὶ μὴ ποιεῖν δημιουργὸν
„ ὄντα, τὸν δημιουργὸν ἀμήχανον· τὸ ἀεὶ ἄρα δημιουργεῖν
„ ἀναγκαῖον· ὥστε καὶ ἀεὶ δημιουργούμενος ὁ κόσμος ἐστὶν αἰώ-
„ νιος.... Καὶ γὰρ οὕτως ἂν ἔχοι μίμημα τῆς τοῦ αἰῶνος
„ ἀϊδιότητος, ὁ κόσμος, καὶ σύμφωνος ἂν εἴη τῷ παραδείγ-
„ ματι.

Ταυτολογεῖ ἐν τούτοις ὁ Πρόκλος, τὰ προτεθέντα ἀνωτέ-
ρω περιττῶς λίαν ἐπανακυκλῶν· διὸ οὐδὲ δευτέρων ἡμῖν
δεήσει λόγων, ἀποχρήσει δὲ ἅττα ἐν Ἀριθμοῖς Ις΄. Κ΄.
καὶ ΚΖ΄. φθάσαντες πρὸς αὐτὰ ἀπηντήκαμεν. Ἀλλ' ἄξιον
ἂν εἴη, καὶ τὰ τοῦ Ἀβερρόη περὶ ἀϊδιότητος τοῦ κόσμου ἐπι-
χειρήματα τοῖς ἀνωτέρω παρασυνάψαι, καὶ τούτων τὰς ἀπαν-
τήσεις παραθέσθαι, ἵν' ὅσον τὸ κράτος τῆς ἀληθείας, καὶ ὑ-
πὸ πλειόνων πολεμουμένης, μᾶλλον καταφανὲς ᾖ.

„ ΛΑ΄. Ἐξ ἀνάγκης φησὶ τὸ κενὸν συγχωρητέον, εἰ ὁ
„ κόσμος ἀρχὴν εἰλήφει τοῦ εἶναι· ὅπου γὰρ νῦν ἐστὶ, πρὶν
„ ἢ γενέσθαι, κενὸν ἦν.

Πρὸς

(1) Πρόκλου Λόγ. ιή. Περὶ Ἀϊδιότ. Κόσμου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Πρὸς τούτοις τῶν Ἱσπανῶν Φιλοσόφων, (1) τοῦ περιπατητικοῦ δόγματος ἀπρὶξ ἐχόμενος, μὴ καθ' αὐτὸν ἐν τόπῳ τὸν κόσμον ὄντα, ἀλλ' ἢ κατὰ τὰ μέρη, μηδὲ τόπου καθ' αὐτὸν δεηθῆναι, φθάσας ἀπιώτηκεν, ἀτόπῳ ἄτοπον ἐκκρούσασθαι ἐπιχειρήσας. Αὐτοὶ δὲ τὸ περὶ τοῦ κενοῦ ἐν τοῖς ἑξῆς ὑπερτιθέμενοι, τοσοῦτον εἰς ἐπίλυσιν τῆς ἀπορίας, ἤδη φαμέν, ὡς κενόν τινα τὸν ἐκ τοῦ κενοῦ φόβον ὀρρωδήσας ὁ Ἄραψ, ἐν ὑποκειμένῳ τῷ ὄντι θεμελίῳ τὴν τοῦ κόσμου ἀϊδιότητα ἐπήξατο. Εἰ γὰρ τὸ κενὸν διάστημα εἶναι θείη παντὸς σώματος ἄμοιρον, οὐδὲ πρὸ τοῦ κόσμου τὸ κενὸν ἕξει, ὡς οὐδὲ διάστημα ἦν· οὐδὲ γὰρ ἦν τότε τὰ διεστῶτα, οἷς αὖ τι ἐναπολειφθείη διάστημα. Εἰ δὲ παντελῆ ἀπουσίαν ὁρίσηται αὐτὸ τῆς σωματικῆς φύσεως, οὐ μόνον οὐδὲν ἄτοπον μὴ ὄντος τοῦ κόσμου ἀπεῖναι τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον.

,, ΛΒ'. Οἱ ἐν χρόνῳ τὸν Κόσμον δημιουργοῦντες, οὐδὲ τὴν
,, δημιουργὸν καὶ ἀναλλοίωτον φύσιν κατασκευάσαι ἔχουσιν ὅ-
,, τι ἀπ' αἰῶνος ἐστὶ, καὶ πρὸ τοῦ Κόσμου σῶμα ἕτερον εἶ-
,, ναι ὑφεστὼς ἀναγκάζονται ὁμολογεῖν. Τὸ μὲν, ὅτι ἀπὸ
,, τοῦ ἀεὶ ὄντος, οὐκ αὖ γένοιτο τὸ ποτὲ, τὸ δὲ, ὅτι ἀπὸ τοῦ
,, ἀσωμάτου, οὐκ αὖ ἀλλοιωθείη εἰς γένεσιν τὸ σωματικόν.

Τοὐναντίον μὲν οὖν οἱ αἰώνιον εἶναι τὸν κόσμον εἰσηγούμενοι, Θεὸν ἄντικρυς αὐτὸν ἀποφαίνοντες, τὸν ἐκ τῆς δημιουργίας λόγον οὐκ ἔχουσι, κράτιστον ὄντα, εἰς ἀπόδειξιν τῆς τοῦ δημιουργοῦ ὑπάρξεως· ἡμεῖς δὲ ἐκ τῆς τῶν ὁρωμένων ὑποστάσεως τὸ πανσθενὲς τοῦ Θεοῦ γεραίρομεν, καὶ ἀπειράγαθον, καὶ ἐκ τῆς καλλονῆς τε καὶ τάξεως, τὸ προνοητικὸν καὶ ἀπειροτέλειον. Οὐδ' ἐκ τοῦ ποτὲ καὶ ἐν χρόνῳ δημιουργεῖν ἀλλοίωσίν τινα τῷ ἀναλλοιώτῳ προσείβομεν, ἐν ἀτρέπτῳ δυνάμει, καὶ προαιωνίῳ τῷ νεύματι, κοσμοποιεῖν βουλομένῳ, ὥστε, καὶ ὅτε κάλλιον αὐτῷ ἔδοξε, καὶ τῇ φύσει τῶν γινομένων προσῆκον. Παραγομένου δὲ καθ' ἡμᾶς τοῦ κόσμου νεύματι παντουργικῷ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἁπλῶς, οὐδὲ ἀλλοιώσεως χρεία τι-

(1) Βενέδικτος Περίερος ἐν ιε'. Περὶ Ἀρχ. Παρὰ Γενικῶν. Μεταφ. Μέρ. Γ'.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τινός, ἣν ἂν ποιήσειεν σῶμα ἕτερον μεσολαβῆσαν, εἰς τὴν τοῦ παραγομένου γένεσιν. Ἔνθα γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἡ ὑπόστασις οὔτε τι τὸ ἀλλοιωθησόμενον ὕπεστιν, οὔτε τι τὸ ἀλλοιῶσον εὐλόγως εἰσάγεται.

„ ΛΓ. Οἱ λέγοντες τὸ α. αἴτιον δύνασθαι ἐκ μηδενός τι
„ ποιεῖν, τὰ ἑαυτοῖς μαχόμενα λέγουσι· πῶς γάρ, ἤτοι
„ περὶ τὸ μηδὲν ἀναστρέφεσθαι, ἢ πρὸς τὸ μηδὲν περατοῦ-
„ σθαι ἐνέργειά τις ὅλως δυνήσεται; ἢ πῶς ἂν εἴη τὸ ἐνερ-
„ γοῦν ἄνευ τοῦ πάσχοντος; ταῦτα γὰρ τῶν πρὸς ἄλληλα ὄντα,
„ καὶ ἅμα τῇ φύσει ἂν εἴη.

Ἀμέλειτοι τοῦτο ἐστὶν ἐκ τῶν αἰσθήσει ὑποπιπτόντων κρίνειν ἐθέλειν τὰ ὑπὲρ αἴσθησιν. Ταῦτα ἐπὶ μυρίοιν αὖτις ἴδοι γινόμενα τὰ ἀπορήματα, τοῦ φανταστικοῦ τῆς ψυχῆς, τοῖς τῶν νοημάτων καθαρωτέροις ἀεί τοι προσισταμένου, καὶ τοῖς οἷς περ αὐτὸ εἰδοποιεῖται ὑπὸ τῶν σωμάτων, ἴχνη ζητοῦντος ἐν ἅπασι παραπλήσια· πῶς γὰρ ἂν τὸ ἀσώματον ἐν σώματι ἐνεργήσειε; πῶς δ' ἂν ὑπὸ τοῦ ἀσωμάτου τὸ σῶμα πάθοι; πῶς δὲ καὶ ἀλλήλοις ἐπιβάλλει τὰ ταύτῃ ἀσώματα; πῶς δ' ἂν καὶ εἴη; ποῦ δ' ἂν καὶ σταίη, μὴ ἐκτάσεως ἐν τόποις χώραν ἐχούσης, μὴ κινήσεως, μὴ θίξεως; ἀμήχανον φαντασθῆναι. Ἀλλ' ὁ λόγος ἐπὶ τῶν τοιούτων τάς τε κατ' αἴσθησιν, καὶ τὸ φανταστικὸν ἀντιλήψεις παραιτησάμενος, καὶ ἐν ἑαυτῷ ὅλος γινόμενος, ἐξ ὧν ἔχει σπερμάτων ἀληθείας φύσει ἐγκειμένων, κρίνει τὰ δέοντα. Ὅρα καὶ γὰρ, πᾶσαν τὴν περὶ ἡμᾶς φύσιν ῥοπῇ τε καὶ ἀλλοιώσει διηνεκῶς κινουμένην καὶ μεταβάλλουσαν, καὶ αὐτὴ ἡ αἴσθησις μέγα κράζουσα μαρτυρεῖ· καὶ οὐδὲν τῶν ἐν τῷ παντὶ νοήσει ὑποπίπτον ἐν παντελεῖ τῇ ἀρρεψίᾳ τὸ εἶναι ἔχον γνωρίζεται. Ἐκ γὰρ μερῶν συγκροτούμενα τίς ἡ ἀνάγκη τοῦ μὴ καὶ εἰς μέρη λύεσθαι πεφυκέναι; ἢ μὴ ἐκ πλειόνων συγκεῖσθαι ἔχειν, ἢ μὴ ἐξ ἐλασσόνων; ἢ μὴ ἐξ ἄλλως κειμένων; ἢ μὴ ἐξ ἠρεμούντων τὰ κινούμενα; ἢ μὴ ἐκ κινουμένων τὰ ἠρεμοῦντα; σχημάτων δὲ εὐμοιροῦντα, τί τὸ ἀναγκάζον, ὅσον ἐπὶ τῇ σωματικῇ φύσει, τὸ τοιάνδε, καὶ μὴ τοιάνδε, τὴν ἐκ τῶν ἐπιφανειῶν ἔχειν ἀποπεράτωσιν; θέσιν δὲ λαχόντα, ἄλλα ἄλλην, καὶ τάξιν πρὸς ἄλληλα, καὶ ἀποστάσεις τὰς ἀπ' ἀλλήλων, τίς ὁ τῆς ἀντιφάσεως λόγος, τοῦ μὴ ἑτεροταγῶς ἁρμοσθῆναι ἔχειν, ἢ

ἐγγυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐγγυτέρω γενέσθαι; ἢ ἀπωτέρω; Ἀπόχρη ταῦτα. Εἰ γοῦν οὐσιωδῶς οὕτω τοῖς ἐξ ὧν ὁ κόσμος συνηρμολόγηται σώμασι μικροῖς τε καὶ μείζοσι τὸ μεταβλητὰ εἶναι ἔνεστιν ἐμφαινόμενον, πῶς ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἔσται τὸ εἶναι, τοῖς εἶναι, ἢ μὴ εἶναι οὕτω κατ᾽ οὐσίαν τὴν ἐν αὐτοῖς δυναμένοις; Πῶς δ᾽ οὐχ ἕξει ἔξωθεν αὐτὰ ἐπισκευαστόν τε καὶ ἐπακτὸν τὸ εἶναι, μὴ οἴκοθεν, ὑφ᾽ ἑτέρου δὲ, οὕτως ἔχειν, ἢ ἄλλως ὁροθετούμενα, καὶ ἀναγκαζόμενα; ἔχοντα δὲ ὑφ᾽ ἑτέρου, μᾶλλον δὲ λαβόντα τὸ εἶναι πῶς ἂν εἴη αἰώνια, κἀκείνῳ τῷ ὑφ᾽ οὗ ἔσχον συναϊδιάζοντα; Ὁ μὲν οὖν λόγος ἐξ αὐτῆς αὐτῶν τῆς οὐσίας καὶ φύσεως, ἐπὶ τὴν ὑφ᾽ ἑτέρου χορηγηθεῖσαν ὑπόστασιν τῶν ὄντων χειραγωγεῖ. Ἀλλ᾽ ἡ κατὰ φαντασίαν κρίσις, ἐξ ὕλης ὑποκειμένης εἰωθυῖα τὰς κατὰ μέρος ἀεὶ ἐν τῇ φύσει γενέσεις ἰνδάλλεσθαι, τὸ ἐκ μηδενὸς οὐ συνίησιν. Ἔστω. Ἀλλ᾽ ἡ φαντασία γνώμων τις ἐστὶν ἐπὶ τῶν οὕτως ἐχόντων οὐκ ἀστραβὴς, οὐδὲ δόκιμος. Πῶς γὰρ ὅ,τε ἐκ τοῦ νοῦ ἐνδιάθετος λόγος, μὴ πρότερον ὢν γίνεται, πῶς δὲ ἐκ μὴ ὄντος, καὶ τὸ τῆς βουλήσεως ὅρμημα; πότερον ὡς μέρη ὅλου ἀποτεμνόμενα, ὡς ἐκ σπερμάτων αὔξη φυόμενα, ὡς ἐξ ἁπλουστέρων σύνθετα μιγνύμενα; οὐδεὶς ἂν εἴποι. πῶς οὖν; ὡς ἐνέργειαι ἐκ δυνάμεων. Τί δαί; ἐνῆσαν τῇ δυνάμει αἱ ἐνέργειαι ὑπολανθάνουσαι, εἶτ᾽ ἐξέκυψαν; καὶ πῶς; ἐμοὶ γὰρ οὐδὲ ταῦτα ξυνετὰ πῶς μὴ ὄντα γίνεται, ἀλλ᾽ οὐ περὶ τούτου, τὸ ὑφ᾽ ἑτέρου εἶναι αὐτὰ ἀπαναίνομαι. Εἰ δὲ ταῦτα οὐκ οὐσίαι, ὡς τὰ ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ οὐσιοποιούμενα, προσεκτέον γεμὴν ἂν εἴη καὶ τῇ ἐκείνου ἀπειρίᾳ· εὑρεθήσεται γὰρ πλέον ἢ τῆς αὐθυποστάτου οὐσίας, ἡ ἐνυπόστατος ἐνέργεια, τῆς ἀπείρου, ἡ πεπερασμένη ἀπέχουσα δύναμις. Ὥστε εἰ μὴ οὖσα ἡ ἐνέργεια ἐκ πεπερασμένης δυνάμεως γίνεται μὴ οὖσα καὶ ἡ κτιστὴ οὐσία ἐκ δυνάμεως ἀπείρου πολλῷ μᾶλλον γένοιτο ἄν, μηδέ μοι ἐκεῖνο, ὅτι περὶ τὸ μὴ ὂν οὐκ ἀναστραφείη ἐνέργεια, οὐδὲ πρὸς τὸ μὴ ὂν ἂν περατωθείη. τοὔμπαλιν γὰρ μηδεμίαν ἐνέργειαν ποιητικῶς περὶ τὸ πρὸ αὐτῆς ὂν ἀναστρέφεσθαί τε καὶ περατοῦσθαι εὐτόνως διατειναίμην ἄν. οὐδὲν γὰρ ποιητικὸν ποιεῖ ὅπερ ἐστίν· ὂν γὰρ οὐ γίνεται. Καὶ αἱ μὲν τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων ἐνέργειαι, ποιοῦσι μὲν τὰ μὴ ὄντα καὶ αὐταὶ, οὐ μὴν δὲ καὶ τὰ ἀφ᾽ ἑαυτῶν ὑποστατὰ, τὰ δ᾽ ἐν ἄλλοις

ἐνυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐνυπάρχοντα πεπερασμέναι τε οὖσαι, καὶ τοῦ ὑποδεξομένου αὐτάς, ὡς ἐρείσματος χρήζουσαι, οὐ γὰρ οὐδ' αὐταὶ ποιοῦσι τὴν ὕλην ὑποῦσαν, τὸ δ' ἐν αὐτῇ πρότερον μὴ ὄν, μηδὲ καθ' αὑτὸ ὄν. Ἡ δὲ τοῦ ἀπείρου δημιουργοῦ, καὶ τὴν ὕλην αὐτὴν παράγει μὴ οὖσαν, καὶ ἁπλῶς ὑφίστησιν οὐκ ἐξ ὕλης ὡς οὐδὲ ὕλης πρὸς τὸ εἶναι χρήζουσαν. Ταύτῃτοι καὶ πάσχον ἐστὶν ἐπὶ τῆς κατὰ δημιουργίαν ἐνεργείας αὐτὸ τὸ γινόμενον οὐ κατά τι εἰδοποιούμενον, ἀλλ' ἁπλῶς οὐσιοποιούμενον. (Ὅρα καὶ τὰ εἰρημένα ἐν Ἀριθ. ΚΔ'.)

„ ΛΔ'. Οἱ νεουργοῦντες τόγε ἐπ' αὐτοῖς, τὸν Κόσμον, τροπὴν τῇ ἀναλλοιώτῳ τοῦ Θεοῦ φύσει εἰσάγουσιν, οὐκ ἀεὶ ὡσαύτως ἐχούσῃ, ἄλλως δὲ ἀπ' αἰῶνος, καὶ ἄλλως ὅτε τὸν κόσμον ἐδημιούργει.

Μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀεὶ ἐν τῷ Θεῷ προαιωνίαν βούλησιν, καὶ δύναμιν, τοῦ ἐν χρόνῳ δημιουργῆσαι, τὸ οὕτω πεφυκὸς εἶναι λέγοντες, οὐδεμίαν τροπὴν τῆς κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ θέλησιν, τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ ποιοῦντι, ἐπάγουσιν. (ὅρα τὰ ἐν Ἀριθ. ΚΗ'.

„ ΛΕ'. Ὃν ἔχει λόγον ἡ κατὰ τὸ πρότερον βούλησις πρὸς τὴν κατὰ τὸ πρότερον ἐνέργειαν, τὸν αὐτὸν δήπου καὶ πρὸς τὴν κατὰ τὸ ὕστερον ἐνέργειαν, ἡ κατὰ τὸ ὕστερον βούλησις ἔχει. Καὶ μεταθέσει ἄρα, ὡς ἡ κατὰ τὸ πρότερον βούλησις πρὸς τὴν κατὰ τὸ ὕστερον ἐνέργειαν, οὕτως ἡ κατὰ τὸ ὕστερον βούλησις, πρὸς τὴν κατὰ τὸ πρότερον ἐνέργειαν· καὶ ἀνάπαλιν. Ἀλλ. ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ὕστερον βουλήσεως, ἐνέργειαν τὴν κατὰ τὸ πρότερον προελθεῖν ἀδύνατον. Καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὸ πρότερον ἄρα βουλήσεως, ἐνέργειαν προελθεῖν κατὰ τὸ ὕστερον τῶν ἀδυνάτων.

Σοφίζεται προδήλως ὁ Ἄραψ τὸ κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον τοῦ χρόνου ἐπὶ τῶν βουλητῶν, καὶ ἐπὶ τῶν βουλήσεων ἀνάλογον εἶναι ὑποτιθέμενος· τοῦτο δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀναγκαίων αἰτίων καὶ αἰτιατῶν ἀληθεῦον, ἐπὶ τῶν ἐλευθέρως ἐνεργούντων, καὶ πάνυ ἐστὶ ψευδόμενον· τῇ γὰρ ἐνεργείᾳ ἐπὶ τούτων, καὶ ὁ χρόνος συνάμα ἐστὶ βουλητόν, καθ' ὃν ἐκτελεσθήσεται ἡ ἐνέργεια. Καὶ πολλῶν μὲν τὰς διαπράξεις εἰς τὸ ὕστερον ὑπερτιθέμεθα, πολλὰ δὲ φθάνοντες διαπραττόμεθα, ἅπερ ὕστερον ἐνεθυμήθημέν τε καὶ ἠβουλήθημεν· οὐδὲ γὰρ ἐλέγχει ἀεὶ τὸ νεαρὸν τῆς ἐνεργείας, καὶ τὸ πρόσφατον τῆς βουλή-

σεως·

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σεως· εἴγε τοὐναντίον ἐπὶ τῶν ἕνεκά του ποιούντων, πρῶτον βουλητὸν ἐστὶ τὸ τέλος, ἔσχατον δὲ διαπρακτόν. Καὶ ὕστερον μὲν βουλητὰ τὰ πρὸς τὸ τέλος, πρῶτον δὲ εἰς ἔργον ἀγόμενα. Εἰ οὖν ταῦτα, πῶς οὐκ ἄλογον τὴν ἐκ προτέρας βουλήσεως ἐνέργειαν ἀδύνατον ἀποφαίνεσθαι, ἵν᾽ ἐντεῦθεν προαιωνίου τῆς ἐν τῷ Θεῷ βουλήσεως τοῦ κοσμοποιεῖν ὁμολογουμένης, ἡ ἐν χρόνῳ δημιουργία ἀπελεγχθῇ ὡς ἄρα ἀδύνατος; Κἀκεῖνο δὲ εἰς ἀτοπίαν οὐδὲν ἔλαττον, τὸ ἐκ τοῦ μὴ πεφυκέναι ἐξ ὑστέρας βουλήσεως προτέραν ἐνέργειαν τελεῖσθαι, μηδὲ ἐκ προτέρας βουλήσεως συνάγειν, ἠρτῆσθαι ὑστέραν ἐνέργειαν· ἤτοι γὰρ περὶ ἐνεργείας θελητικῆς ὁ λόγος, ἢ περὶ ἀθελήτου. Ἀλλ᾽ εἰ μὲν περὶ ἀθελήτου, φανερὸν ὅτι πᾶσα ἐνέργεια ἀθέλητος οὖσα, ἐστὶ πρὸ θελήσεως. Εἰ δὲ περὶ θελητικῆς, πῶς ἂν γένοιτο πρὸ τῆς θελήσεως; τοὐναντίον δὲ, βουλήσεως ἀεὶ ἡγησαμένης, ἡ κατ᾽ αὐτὴν ἐνέργεια περαίνεται· ὥστε τίς ὁ λόγος τοῦ τὴν ὑστέραν τῆς βουλήσεως ἐνέργειαν ἀδύνατον φάσκειν, παρὰ τὸ τὴν προτέραν εἶναι ἀδύνατον· τοῦτο γὰρ ἐστὶ κατὰ λόγον, ἐκεῖνο δὲ οὔ.

„ Λϛʹ. Εἰ ἀπ᾽ αἰῶνος βουλόμενος ἐν χρόνῳ ὁ δημιουργὸς
„ κοσμοποιεῖ, ἢ κωλύματός τινος προσισταμένου, ἢ χρειώδους
„ τινὸς ἐλλείποντος τὴν κοσμοποιΐαν ἐπὶ τοσοῦτον ἀνεβάλ-
„ λετο. Καὶ ἦν ἄρα ἐπάναγκες, ἤτοι τὸ χρειῶδες παρεῖ-
„ ναι, ἢ ἀπεῖναι τὸ ἐμποδών. Κινήσεως δ᾽ οὔσης οὐδέτερον
„ τούτων γένοιτο ἄν· ὥστε καὶ πρὸ τοῦ κινουμένου ἦν τὸ κινούμε-
„ νον. Ἀλλὰ καὶ εἰ μηδὲν ἄλλο, τόγε τὸν ἅπαντα αἰῶνα,
„ τὴν δημιουργίαν ὑπερτιθέμενον τὸ νῦν ἐκεῖνο περιμένειν,
„ καθ᾽ ὃ δημιουργῆσαι προέθετο, τίποτε ἄλλο, ἢ χρόνον καὶ
„ πρὸ τοῦ χρόνου αὐτοῦ ὑποτίθησιν;

Οὐδὲν ἂν γένοιτο ἐμποδών, οὐδ᾽ ἐλλεῖπον τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ. Καὶ λῆρος ἀτεχνῶς ἀράβειος ταῦτα, ὡς εἰ περὶ τέκτονος τινὸς, ἢ χυτρέως ἐλέγετο. Καί τοι καὶ χυτρεὺς, καὶ τῶν πρὸς τὸ ἔργον οὐδενὸς ἀπολειπόμενος, καὶ οὐδ᾽ ὑπὸ κωλύματος τινὸς ἀπειργόμενος, ἔχοι ἂν τῆς χυτροποιΐας ἀπέχεσθαι, ἐθελήσας, μηδενὸς ἀναγκάζοντος. Περὶ δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς δημιουργίας ἐξ αἰῶνος περιπτώσεως, ὅτι χρόνος οὐκ ἦν, φανερὸν τοῖς διαφορὰν χρόνου τε καὶ αἰῶνος εἰδόσιν. Ἀλλ᾽ ὅρα τὰ εἰρημένα ἐν Ἀριθμ. Γ. Δʹ.

„ ΛΖʹ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ... ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ... ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ.
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„ ΛΖ΄. Ἤτοι πρὸ τοῦ Κόσμου χρόνος ἦν, ἀλλὰ πῶς ἐνδέχεται, τοῦ ἐν χρόνῳ μὴ ὄντος; ἢ ὁ χρόνος συνάμα τῷ κόσμῳ ἔχει τὴν γένεσιν· καὶ ὅτε ἄρα ἐγίνετο χρόνος ἦν, ὥστε καὶ πρὸ τοῦ χρόνου χρόνος.

Συνυπόστη μὲν ὁ χρόνος τῷ κόσμῳ, ἐν ἀκαρεῖ δὲ ὅτε Κόσμος ἐν χρόνῳ, καὶ ὁ χρόνος τῷ κόσμῳ τὸ εἶναι ἔχει μὴ πεφυκὸς εἶναι θᾶττον παρὰ θᾶττον. Ἀλλ᾽ ὅρα Ἀριθμ. Γ΄.

„ ΛΗ΄. Τὸ βουλόμενον ποιῆσαι, καὶ δυνάμενον, οὐ ποιεῖ, ἢ διὰ τὸ προσιστάμενον, ἢ ὅτι τὸ μὴ ποιῆσαι ἄμεινον εἶναι κρίνει. Ἀλλὰ γὰρ πρὸ τοῦ κόσμου οὐδὲν ἂν ἐμποδὼν γένοιτο, οὐδὲ τὸ μηδὲν εἶναι, ἄμεινον ἢ τὸ εἶναι. Εἶτα καὶ οὐδὲ εἰκὸς τὸν ἄπειρον πρὸ τοῦ χρόνον λέγειν ὡς ὁ Θεὸς τὸ μηδὲν προείλετο. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τῆς στερήσεως φύσει ἡγεῖται ἡ ἕξις.

Τῷ θελήματι τοῦ δημιουργοῦ οὐδὲν ἀνθέστηκεν, ἀλλ᾽ ἐν χρόνῳ ἐβουλήθη παραγαγεῖν, τὸ πᾶν, μὴ πεφυκὸς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ εἶναι, οὐδ᾽ ἀπ᾽ αἰῶνος· οὐκοῦν ἄρα τὸ μηδὲν προείλετο, ἀλλὰ τὸ καθ᾽ αὐτὸ μηδὲν ὄν, εἰς τὸ εἶναι καλέσαι, ἅτε ἀγαθὸς ὤν, προέθετο. Τὸ δ᾽ ἔσχατον ὃ προστίθεται περὶ τῆς στερήσεως, ὅτι φύσει αὐτῆς ἡγεῖται ἡ ἕξις, πῶς λέγεται; Εἰ γὰρ ὡς τιμιώτερον, δώσομεν, καὶ οὐδὲν ἐκ τούτου κατὰ τῆς ἀληθείας ἐπενεχθήσεται. Εἰ δ᾽ ὡς τῷ χρόνῳ, τοὐναντίον μάλιστα ἀεὶ προτέρα ἡ στέρησις· γίνεται γὰρ ὃ οὐκ ἦν. τὸ δὲ ὂν πῶς ἂν γένοιτο, ἥπερ ἐστί; κατὰ γὰρ τὸ συνεισάγεσθαι τοσούτου γε δεῖ, ὅσῳ καὶ ἐκκρούεσθαι ταῦτα πέφυκε.

ΛΘ΄. Τὸ αἴτιον, καὶ τὸ αἰτιατὸν εἰσὶ τῶν πρός τι. Εἰ „ γοῦν τῷ αἰτιατῷ συμβέβηκεν ἐν χρόνῳ αἰτιατῷ εἶναι, συμβέβηκεν ἄρα καὶ τῷ αἰτίῳ (τουτέστι τῷ Θεῷ) αἰτίῳ ἐν χρόνῳ εἶναι. Εἶτα πῶς ἀπ᾽ αἰῶνος δημιουργὸς εἶναι ἐνεργείᾳ δυνάμενος, δυνάμει εἶναι προείλετο;

Ἐπὶ τοῦ δημιουργοῦ, τὸ αἴτιον εἶναι καθ᾽ ἕξιν, τουτέστι κατὰ τὴν αὐτῷ προσοῦσαν οὐσιωδῶς δημιουργικὴν τελειότητα, ἀεὶ προσήκει. Ὥστε εἰ καὶ ἐν χρόνῳ συμβαίνει τῷ αἰτιατῷ τυγχάνειν τοῦ εἶναι, οὐ παρ᾽ αὐτὸ καὶ τῷ αἰτίῳ, τὸ ἐν χρόνῳ αἴτιον εἶναι. Ἀλλὰ τὸ μὲν χρονικῶς ὑπέστη, μὴ ὑφεστώς, μηδὲ φύσιν ἔχον ἀνάρχως εἶναι, τὸ δὲ ἀχρόνως, τὸ ἐν χρόνῳ ὑποστῆσαι εἶχε. Ταύτῃ τοι οὐδέτι δυνάμει ἦν κυρίως αὐτῷ,

τῷ,

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τῷ, ἐν ἕξει δημιουργῷ ὄντι· οὐδέτι ὕστερον προσεγένετο ὕστερον, ἦν τῷ τὸν κόσμον ὑποστῆναι, ὃ μὴ πρότερον εἶχε, μηδ᾽ ἀεὶ εἶχεν.

„ Μ΄. Εἰ ἐν χρόνῳ ὑπέστη ὅδε ὁ κόσμος, πρὸ τοῦδε ὑ-
„ ποστῆναι εἶχεν ἕτερος, καὶ πρὸ ἐκείνου ἄλλος, καὶ ἔτι. Καὶ
„ δὴ ἡ ἄχρι τοῦδε παράτασις μείζων αὖ ἦν τῆς ἄχρι τοῦ
„ πρὸ τοῦδε, ἡ δὲ μείζων τῆς ἄχρι τοῦ πρώτου. Ἐγχωρή-
„ σειε δ᾽ αὖ καὶ ποσή τις διαμονὴ μεταξὺ κόσμου ὑποστάσεως,
„ καὶ κόσμου ὑποστάσεως ἄλλου· ὥστε καὶ χρόνος αὖ ἦν αὐτῶν
„ τῶν ἐν χρόνῳ.

Τὸ μὲν τῆς παρατάσεως μεῖζόν τε καὶ ἔλαττον, ἐκ τῶν ἐν τοῖς ὑποτιθεμένοις κόσμοις κινήσεων ἔχει τὸ εὔλογον· ταῖς γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ προσαθροιζόμεναι αἱ ἐν τῷ δευτέρῳ μείζονα τὴν εἰς τοῦτον ἐλέγχουσι παράτασιν, ὥσπερ δὴ καὶ ταῖς ἐν τῷ δευτέρῳ, τῶν ἁπασῶν συλλήβδην, ἥν τις ἀφέληται, τὰς ἐν τῷ πρώτῳ μόνας ἕξει, ὅθεν καὶ τῆς παρατάσεως αὖ τεκμήραιτο τοὔλαττον. Ἀλλ᾽ ἐκ τούτου ἄτοπον οὐδὲν ἑπόμενον δεῖ. Τὴν δὲ ἐν τοῖς διαλείμμασι μεταξὺ κόσμου καὶ κόσμου διαμονὴν, χρόνον κενόν τινα εἶναι ἡγούμεθα· ὅθεν οὐδ᾽ ἀντίφασις ἐντεῦθεν παροπηδεῖ τῷ λόγῳ, χρόνον γὰρ, οὕτως εἰπεῖν, πλήρη αὐτοῦ τοῦ ἐν χρόνῳ εἶναι ἀμήχανον, κενὸν δὲ οὐδὲν ἀπεικὸς ἐννοῆσαι, ὥσπερ καὶ τόπον κενὸν αὐτοῦ τοῦ ἐν τόπῳ.

„ ΜΑ΄. Τὸ δυνάμει τὸν κόσμον ὑποστῆναι, εἴπερ ἄναρ-
„ χον καὶ ἀτελεύτητον. Ἀεὶ οὖν ὂν, ἀεὶ ἔσται· ὥστε δύναται
„ ὁ κόσμος δημιουργηθῆναι, οὐδὲ ἄρα δεδημιούργηται.

Ἀλλὰ τὸ μὲν ὂν, καὶ ἀνάρχως ὂν, ἐκεῖνο καὶ ἀτελευτήτως, τὸ δὲ μὴ ὂν, οὐχ οὕτως, οἷον τὸ δυνάμει. Ἀηδὴς οὖν ὁ Ἄραψ τοιούτοις ἡμᾶς σοφισματίοις ὡς παῖδας μορμολυττόμενος.

„ ΜΒ΄. Τὸ δυνάμει προϋποτίθησί τι ὑποκείμενον, ᾧ ἐ-
„ νυφέστηκεν. Εἰ γοῦν δυνάμει ὁ Κόσμος ἦν τὸ δημιουργη-
„ θῆναι δυνάμενον, προϋπέκειτο. Καὶ ἦν ἄρα τι καὶ πρὸ
„ τῆς τοῦ παντὸς ὑποστάσεως, προϋφεστός.

Διαιρετέον τὸ δυνάμει κατὰ τὸ εἶναι πῇ, προϋποτίθησί τι πάντως ὑποκείμενον, τὸ δὲ κατὰ τὸ ἁπλῶς εἶναι δυνάμει, οὐδὲν ὅλως προϋφεστὸς ἐννοεῖν συγχωρεῖ· ὁ δὲ κόσμος οὔ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τως ἡμῖν τίθεται δυνάμει πρὸ τῆς δημιουργίας, οὐκ ἐκείνως· διὸ οὐδ' ἐκ προϋφεστῶτος ἐγένετο, ἐκ δὲ τοῦ μηδενὸς ὑπέστη. Καὶ ταῦτα δὲ καὶ τὰ Ἀβερρόους γενναῖα, οἷς ἐξ ἀϊδίου τὴν ῥευστὴν φύσιν ὑποστῆσαι ἐμηχανήσατο.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Π. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Θεώρημα Ζ'.

§. φ'. „Η κατὰ Δημιουργίαν ὑπόστασις ὄντος τινὸς ἀπ' αἰῶ-
„νος ἀδυνάτως ἔχει.

Τὸ γὰρ οὕτως ὑφεστάναι νοούμενον, ἐκ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ εἶναι παράγεσθαι τίθεται. Τοῦ γοῦν κατὰ τὴν δημιουργίαν λόγου τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι περιλαμβάνοντος, ἐπεὶ εἰς ταυτὸ συνελθεῖν οὐκ ἔνι ἑκάτερον κατὰ τὸ αὐτὸ (§. λ'.) τοῦ ἑτέρου τεθέντος ἀνάγκη ἀπεῖναι θάτερον· τοῦ μὲν εἶναι τὸ μὴ εἶναι, τοῦ δὲ μὴ εἶναι τὸ εἶναι· τοῦ ἄρα κατὰ δημιουργίαν ὑφεστάναι νοουμένου, ἄπεστι ποτὲ τὸ εἶναι· τοῦ δ' αἰωνίου οὐδέποτε τὸ εἶναι ἄπεστι· εἴρηται γὰρ παρὰ τὸ αἰεὶ εἶναι. Ἀδύνατον δὲ τοῦ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ καὶ ποτὲ ἀπεῖναι, καὶ μηδέποτε. (§. λ'.) Ἄρα τὸ κατὰ δημιουργίαν ὑφεστὸς ἀδύνατον εἶναι αἰώνιον. Ἄρα κτ.

Σχόλιον.

§. φα'. Τῶν παρὰ Λατίνοις Σχολαστικῶν, οἱ μὲν συμφώνως ἡμῖν συναποφαινόμενοι, ἀδύνατον εἶναι ὁμολογοῦσι δημιουργητὴν φύσιν ὑποστῆναι τινὰ ἀπ' αἰῶνος τὴν αὐτὴν, διὰ τὴν ἐγχωροῦσαν ἀντίφασιν. Οἱ δὲ τὸ πανσθενὲς τοῦ Δημιουργοῦ μεγαλύνοντες δῆθεν, δυνατὸν εἶναι πάντῃ διατείνονται. Οἱ δὲ τὴν βασιλικὴν οἷον δοκοῦντες τέμνειν, τὰ μὲν κατὰ τὰ ἐν διαμονῇ ὄντα, οἷον οὐρανὸς, γῆ, ἄνθρωπος, καταινοῦσι, τὰ δὲ ἐν διαδοχῇ τὴν φύσιν ἔχοντα, οἷον γένεσις, φθορὰ, αὔξησις, μείωσις, ἀλλοίωσις, καὶ πᾶσα κίνησις, ἀπαναίνονται. Καὶ δὴ ἐκεῖνα μηδαμῶς ἀντιφάσκειν φασὶν ἐξ αἰῶνος δημιουργεῖσθαι. Οὐδὲ γὰρ ὡς ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ τὸ κατεπεῖγον οὐδὲν, τοῦ κόσμου τὸ ποιητικὸν χρόνῳ πρότε-

ρον

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ρον εἶναι δεῖν· ἀπόχρη γὰρ εἰ μόνον φύσει. Οὐδ᾽ ὡς ἐκ τοῦ δημιουργήματος, ἣν γὰρ ἂν αἰώνιον οὕτως οὐ φύσει, μεθέξει δέ. Οὐδ᾽ ὡς ἐκ τοῦ τρόπου, ἢ δηλονότι ἐλευθέρως, καὶ μὴ ἀναγκαίως ἂν ἡ παραγωγὴ πλεσθείη· τοῦ Θεοῦ δηλονότι δυνηθέντος ἐθελῆσαι ἐλευθέρως καὶ ἀπ᾽ αἰῶνος. Οὐδὲ μὲν οὖν ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς δημιουργίας τὸ τελευταῖον, καὶ κεφαλαιωδέςατον· οὐδὲ γὰρ ἐπάναγκες εἰς αὐτὴν φασὶ τὸ μηδὲν προηγεῖσθαι τῷ χρόνῳ, ἀρκεῖ δὲ φύσει. Ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ τὴν ἐν διαδοχῇ τὸ τῆς ἀντιφάσεως πρέπτον φασὶ καὶ ἄφυκτον. Πῶς γὰρ ἂν γένεσις ὑποςαίη, μὴ φθορᾶς, μὴ ἀλλοιώσεως, μὴ κινήσεως προηγησαμένων; καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Θωμιςὴς ἡμῖν Γουδῖνος (1) ἡγεμόνα τοῦ λόγου, ὡς ἔθος τὸν Ἀκινάτην συνεχῶς παριςάς, οὗ ταῖς δόξαις ὀμώμοκεν. Ἐγὼ δὲ πάντη πάντως ἀντιφάσκειν ἡγοῦμαι τὸ περὶ τοῦ κόσμου τούτου φρονεῖν, καὶ κτιςὸν ἅμα λέγειν καὶ αἰώνιον εἶναι δύνασθαι τὸν αὐτόν, καὶ πολλῷ ἀτοπώτερα τοῦ Ἀριςοτελικοῦ εἰσάγειν φρονήματος, καθ᾽ ὃ τῷ αἰωνίῳ συνίζανται τὸ ἀγένητον. (2)

Ἀντιφάσκειν δὲ ἄρα Α'. φημὶ ὡς ἐκ τοῦ Θεοῦ, τὸ συναιδιάζειν τῷ κτίσματι, καὶ κοινὴν ἔχειν πρὸς τὸ καθ᾽ αὑτὸ μηδέν, τὴν κατὰ τὸ αἰωνίζειν ταύτην, μεγίςην τε οὖσαν καὶ ἄπειρον, καὶ ὅλως θείαν τελειότητα. Κἂν γὰρ τοῦτο δοίημεν, μηδὲν ἐπείγειν, τὸ ποιητικὸν χρόνῳ πρότερον εἶναι τοῦ ὃ ποιεῖ, (ὃ, πολλοῖς εἶναι δοκεῖ ἐπάναγκες (3) ἐπὶ τῶν κυρίως ποιητικῶν) μᾶλλον δὲ καὶ ἀδύνατον εἶναι φαίημεν τοῦ κόσμου τὸν χρόνον αὐτὸν πρότερον εἶναι, τό γε μὴν τῇ αἰωνιότητι τὸν δημιουργὸν προεῖναι τῆς δημιουργητῆς φύσεως, ὡς ἀναγκαῖον διατεινόμεθα. Ὁ μὲν γὰρ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ὢν καὶ ἀεὶ ἐςί, τὴν δὲ ὑπ᾽ ἐκείνου ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἐπὶ τὸ εἶναι ἀνακαλουμένην, οὐδεὶς ἂν ἀπαλλάξειε λόγος τοῦ ποτὲ μὴ εἶναι, καὶ ἐν χρόνῳ ἑπομένως τυγχάνειν τῆς ὑποςάσεως.

Ἀν-

---

(1) Φυσικ. β'. Μέρ. διαλ. μόν. Ζητήμ. α'. Ἄρθρ. γ'. καὶ δ'.
(2) Περὶ Οὐραν. ὑφ. ρκ'.
(3) Ὅρα Φιλόπον. ἐν ἐπιλύσ. α'. τῶν τοῦ Πρόκλ. ἐπιχειρ. περὶ Ἀϊδιότ. Κόσμου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ἀντιφάσκειν δὲ Β΄. καὶ ὡς ἐκ τοῦ κόσμου τὸ τοιοῦτο φαμέν. Ἦν γὰρ αὖ οὔπω τὸ ἐν χρόνῳ πεφυκὸς εἶναι, οὐκ ἐν χρόνῳ, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ αἰῶνος. Καὶ αἰώνιον δὲ τὸ αὐτὸ (ἐξ ὑποθ.) καὶ οὐδ᾽ αἰώνιον, ἅτε δὴ τὴν ὕπαρξιν ἐνδεχόμενον, καὶ οὐδ᾽ ἁπλοῦν τι, οὐδ᾽ ἅμα πᾶσαν τὴν ὕπαρξιν συμπαρειληφὸς τὴν αὐτοῦ, ὡς ἄρα φύσει παντοίαις ταῖς μεταβολαῖς, καὶ παραλλαγαῖς ὑποκείμενον. Τὸ γάρ τοι λέγειν, ὡς οὕτως αὖ ὁ κόσμος αἰώνιος ὑπῆρχεν οὐ φύσει, ἀλλὰ μεθέξει, οὐδὲν ὀνίνησιν, ἀσυστάτου οὔσης, τῆς τὰ ἀσύστατα συμμετεῖναι τῇ αὐτῇ παραβιαζομένης μεθέξεως.

Καὶ τὸ ὡς ἐκ τοῦ τρόπου δὲ, Γ΄. πειρᾶσθαι ἐκ μέσου ποιεῖν τὴν ἀντίφασιν ἀλυσιτελὲς, καὶ μάταιον. Ἡ μὲν γὰρ τοῦ αἰωνίου Θεοῦ ἐλευθέρα βούλησις, καὶ αὐτὴ αἰώνιος. Τὸ δ᾽ ἐξ αὐτῆς καὶ δι᾽ αὐτὴν λαμβάνον τὴν ἀρχὴν, ὡς μὴ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὸ εἶναι ἔχον, μετέχον δὲ, καὶ ἀπὸ τοῦ μὴ εἶναι ἀνακαλούμενον, εἴη αὖ καὶ ταύτῃ χρονικὸν οὐσίᾳ, αἰώνιον δ᾽ οὔ· ἥπου γὰρ πᾶσα ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἄκτιστος, καὶ ἁπλῆ, καὶ ἄπειρος, καὶ αἰωνία. Τὰ δὲ γινόμενα, καὶ κτιστὰ (ὅτι καὶ γίνεται.) καὶ μεριστὰ, καὶ πέρας ἔχοντα, καὶ ἐν χρόνῳ ὑφιστάμενα.

Καὶ τῷ Δ΄. δὲ, ὃ τῶν λοιπῶν ἔοικεν εἶναι τὸ κεφαλαιωδέστατον, λόγῳ καὶ αὐτοὶ τομωτέρῳ σιδήρου ἀντεμβαλοῦμεν. Οὐκοῦν ἐπάναγκες, φασὶ, τὸ μηδὲν χρόνῳ προτερεύειν. Ἀλλ᾽ οὐδὲ δυνατὸν ὅλως (κυρίως εἰπεῖν) αὐτοὶ ἀπαντήσομεν. Πῶς γὰρ αὖ ἐν χρόνῳ γένοιτο τὸ μηδὲν, εἴγε μηδέν; Ἀνάγκη δὲ πάντως εἶναι τὸ μηδὲν πρὸ τοῦ χρόνου, ὥσπερ καὶ τοῦ ἐν χρόνῳ· ὅτι καὶ ἀδιάσπαστα ταῦτα. Ἀντιβαίνει δ᾽ οὖν τῷ μηδενὶ τὸ παραχθὲν, καὶ τῷ πρὸ τοῦ χρόνου νοουμένῳ διαστήματι ὁ χρόνος. Τὸ ἄρα παραχθὲν καὶ ὁ χρόνος ἔσται δι᾽ ἴσου συνυφιστάμενα, καὶ θάτερον γίνεσθαι παρὰ θάτερον μηδαμῶς φύσιν ἔχοντα. Ἀλλ᾽ εἰ καὶ μηδεὶς πρὸ τῆς δημιουργίας χρόνος ἐστὶν, ἔστιν ἀλλ᾽ οὖν ἡ κατὰ τὴν αἰωνιότητα ἀεὶ παρατείνουσα ἀνεκλείπτως διαμονὴ, ἡ τῷ ἀεὶ ὄντι προσήκουσα. Ἐπὶ γεμὴν τοῦ κατὰ τὴν δημιουργίαν λόγου, τὸ μηδὲν αὐτοὶ οὐ χρόνῳ, φύσει δὲ προηγεῖσθαι διδάσκουσι. Καὶ πῶς φύσει τὸ μηδὲν πρότερον τοῦ δημιουργήματος, εἴγε τὸ μὲν φύσει πρότερον συνεισάγεται, τὸ δὲ μηδὲν τοῦ δημιουργήματος εἰ-

σα-

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σαγομένου ἐκκρούεται, καὶ ἀναιρεῖται; ὅτι φασὶν ἡ δημιουργητὴ φύσις, κἂν ὑποπέσῃ ἀεὶ οὖσα, ἐπεὶ μὴ ἀφ' ἑαυτῆς ἐστὶν, ὑπὸ δὲ ἄλλου, καθ' αὑτὴν οὐδὲν ἂν εἴη. Παρίστανται δὲ τούτου καὶ μάρτυρας Ἄνσελμον (1) καὶ Θωμᾶν (2). Ἀλλὰ γὰρ τούτου τί ποτ' ἂν ῥηθείη ψυχρότερον; Δημιουργεῖται γὰρ δὴ, οὐχ ὅτι μὴ ὑφεστὸς ὑπόστασιν ὕστερον ἐπιδέχεται, ἀλλ' ὅτι ἣν ἔχει αὐτὸ ὑπόστασιν, ἔχει παρ' ἄλλου (τοῦτο γὰρ αὐτοῖς τὸ ἐκ τοῦ μηδενὸς φύσει δηλοῦν ἐκβιάζεται). Ἀλλὰ καὶ τὸ ὑφεστὸς ἐξ ἄλλου ἔχει, καὶ ἐν ᾧ ὑφέστηκεν. Ἄρα καὶ ὑφεστὸς ὅμως δημιουργεῖται· ἢ ἄλλως σαφέστερον. Δημιουργία ἐστὶν ἡ τοῦ ὄντος ἐκ τοῦ μηδενὸς παραγωγὴ, ὡς οἱ πάντες ἀποδιδόασιν ὁριζόμενοι. Ἀντίθετον ἄρα τὸ μηδὲν τῷ ὄντι. Ἀλλὰ μὴν τὸ ὂν ὃ δημιουργεῖται, οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸν, ἄρα οὐδὲ τὸ μὴ ὂν ἐξ οὗ δημιουργεῖται, τὸ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ ὂν ἐστίν· νοεῖται δὲ ὂν τὸ ὑπόστασιν λαμβάνον, νοεῖται ἄρα καὶ μηδὲν τὸ ὑπόστασιν μὴ ἔχον· ἐξ ἀπουσίας ἄρα ὑπάρξεως, ἐπὶ τὴν μετουσίαν τὸ δημιουργούμενον μεθίσταται τῆς αὐτῆς, κἀπὶ τὴν ἕξιν ἐκ τῆς στερήσεως. Εἰ δὲ τοῦτο, ἀνάγκη ἄρα ἀνυπαρκτῆσαι ποτέ. Εἰ μὴ γὰρ οὐδ' ἂν ἐδημιουργήθη. Ἀνυπαρκτῆσαι δὲ ποτὲ, ταυτὸν εἰπεῖν, ἐν παντελεῖ στερήσει τοῦ εἶναι γεγονὸς τὸ δημιούργημα, πῶς ἂν εἴη αἰώνιον; Αὕτη δὴ πλησίστιον οὐριοπλοοῦντα, ὡς ᾤετο, καταπέπωκεν ἡ δίνη τὸν Γουδῖνον, ἵνα τι καὶ Γοργιαῖον ψυχρεύσωμαι.

Τοῖς δὲ ἐκ παραβολῶν ἡμῖν ἀντεμβάλλουσι, καὶ τὴν μὲν σκιὰν τῷ καταυγαζομένῳ σώματι, τὸ δὲ φῶς τῷ ἡλίῳ, τῷ δ' ἐπὶ ψάμμου βεβηκότι ποδὶ τὸ ἴχνος συναιωνίζειν, εἴγε ἀπ' αἰῶνος εἶναι τεθῇ τὰ ὑφ' ὧν αὐτὰ, προβαλλομένοις, κἀντεῦθεν τῷ ἴσῳ λόγῳ διατεινομένοις οὐκ ἂν ἀδυνάτως ἔχειν, ἐθελήσαντι τῷ αἰωνίῳ δημιουργῷ αἰωνίως συνυφεστάναι τὴν δημιουργητὴν φύσιν, οὐ χαλεπὸν οὐδ' αὐτοῖς ἀπαντῆσαι. Α'. γὰρ ἐκεῖνο πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τοῖς ἀναγκαίοις τουτοισὶ παρακολουθήμασι, τὸ ἐξ ἐλευθέρας τοῦ δημιουργοῦ βουλήσεως

(1) Μονολογ. Κεφ. η'.
(2) Συγγράμμ. κζ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΡΟΥ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

σεως ἠρτημένον παραβάλλειν, οὐκ ἐκ τῶν ὁμοίων εἰσβάλλειν ἐςὶ τὰ ὅμοια, ἐκ τῶν ἀνομοίων δὲ καὶ ἀλλοτριωτάτων, καὶ ἐκκρούειν ἄλληλα, ἢ συνεισάγειν, φύσιν ἐχόντων. Οὐ γὰρ δηλονότι τῷ δημιουργῷ ἀκριβῶς ἑπόμενα ἐςὶ τὰ παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ παρ᾽ αὐτὸν ὄντα, ὥσπερ δὴ κἀκείνων, σκιὰ μὲν παρασυμβαίνει τῷ φωτιζομένῳ σώματι εἴτι ἐξ ἀντιθέτου σῶμα ἕτερον ὑπαχθείη πρὸς τὴν γινομένην ἀντίφραξιν, τῷ ἡλίῳ δὲ τὸ σελασφόρον παρακολούθημα φύσεως ποδὶ δὲ, ψάμμῳ, ἢ πηλῷ ἁπαλωτέρῳ ἐρειδομένῳ, τὸ ἴχνος παρυφίσαται ἐξ ἀνάγκης· ἢ τῷ Ἀκανθονύμῳ ἐκείνῳ συνεσιοῦν ἐπιβέποντες τῷ ὑπερτάτῳ ὄντι, τὴν ῥαδινὴν κτίσιν, παρὰ τὴν τῆς Ἀληθείας, καὶ ἀλογίας δίκην ἐκφλύζονται, ἄκτιςον οὔπω τὸ κτίσμα πρεσβεύειν λανθανόντες. Β΄. δὲ καὶ τὴν θέλησιν τοῦ Δημιουργοῦ ἐξ αἰῶνος ὑποτιθεμένοις, αὐτὸ δὴ τὸ θελητὸν, ἢ δημιουργητὸν, ὑςερεῖν ἐπανάγκες καὶ αὐτῆς τῆς θελήσεως. Αὕτη γὰρ δὴ οὐσία τοῦ δημιουργίᾳ τὸ εἶναι λαμβάνοντος, τὸ ἐκ μὴ ὄντος, ἥκειν εἰς τὸ εἶναι ὑπὸ τοῦ διδόντος καλούμενον (§. φ΄.) Γ΄. Ἀεὶ τὸ ποιητικὸν πρότερον τῷ χρόνῳ τοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐξ ἀνάγκης, καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν αὐτῶν γινομένων, ὧν οὐκ ἐκ τοῦ ἁπλῶς μὴ εἶναι ἡ γένεσις· ὥςε πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ μηδενὸς τὴν οὐσίωσιν ἔχειν ὑποτιθεμένων. Τὰ γὰρ εἰς δεῖγμα ληφθέντα, ἤτοι συμβεβηκότα παρεισάγει, ἢ πάθη, τῶν ὑποκειμένων ἀκριβῶς· τὸ δὲ κυρίως ποιητὸν, καθ᾽ ἑαυτὸ, τοῦ ποιητικοῦ ἐκτὸς ὑφεςάναι δέον, ὡς παρ᾽ ἐκεῖνο τε καὶ παρ᾽ ἐκείνου, μὴ μετ᾽ ἐκεῖνο εἶναι ἀδύνατον. (1)

Ἡμῖν δὲ καὶ τὰ ἐφεξῆς παρασυναπτέον, οἷς ἀριδηλότερον ἡ τῶν Θωμιςῶν καταθριαμβεύεται λέξις. Ἐν γὰρ τῇ ὑποθέσει τῆς ἀπ᾽ αἰῶνος τοῦ κόσμου δημιουργίας, ἦν ἂν ἄπειρος παρῤῥυέντων ἐνιαυτῶν ἀριθμὸς, καὶ δὴ καὶ μηνῶν, καὶ ἡμερῶν, κτ. ἀπείρου δὲ ἀπειρότερον οὐκ ἂν εἴη. (2) ὅ,τε κα-

(1) Μέτιθι Φιλοπόν. Ἀντιῤῥ. εἰς τὸν α΄. λόγ. τοῦ Πρόκλ. περὶ τῆς Κόσμου Ἀϊδιότ.
(2) Ὅρα τὸν αὐτὸν αὐτόθι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

καθ᾽ ὃν παρήχθη ἐνιαυτὸς, καὶ μὴν, κτλ. καὶ ὁ καθ᾽ ὃν νῦν ἐσμὲν, εἶεν ἂν τοῦ ἀπείρου τοῦδε ἀριθμοῦ τὰ πέρατα· καὶ περιςαίη ἂν αὐτοῖς οὕτως εἰς λαμπρὰν τὸ δόγμα ἀντίφασιν. Μὴ γάρ μοι τὸ οὐκ ἐν χρόνῳ, συνάμα γὰρ τῇ ῥεπτῇ φύσει, ἐδημιουργήθη ἂν καὶ ὁ χρόνος, καὶ συνυπέστη. Ἐφ᾽ οἷς καὶ τὸ ἐνεργείᾳ ἄπειρον, δοθείη ἐπὶ τῶν λογικῶν ψυχῶν, ἃς αὐτοὶ ἀνενδοιάςως ἀθανάτους, καλῶς ποιοῦντες, προσβάλουσιν· ἡ γοῦν τὸ πεπερασμένον, ἐν ἀπεράντῳ διαμονῇ τὴν παράτασιν. Ἐῶ τὰ ἄλλα. Ταῦτα δὴ οὖν καὶ αὐτοῖς ἄτοπα εἶναι ὁμολογοῦσι (1), καὶ ὡς λόγοις, οἷς τὴν κατὰ διαδοχὴν, ἥ φασιν, ὄντων τὸ αἰώνιον ἐκσυρίττεται προσχρωμένοις, ἐντυγχάνων τις θαυμάσειεν ἄν· τὸ μὲν γὰρ ὑπέρχρονον τῆς δημιουργίας δυνατὸν ἀπισχυριζόμενοι, ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Κόσμῳ μεταβολῶν ἀποκρίνονται. Καὶ ὁμολογοῦσιν οὕτως αὐτοὶ ἑαυτοῖς οὐδαμῶς. Τί γὰρ, εἴ τις αὐτοῖς προτείνοι τὴν τοῦ οὐρανοῦ κίνησιν; ἢ τὸν οὐρανὸν, θᾶττον ἢ τὸ δόγμα κινῆσαι, ςήσουσιν ἀτρεμοῦντα, καὶ οὐδ᾽ ἡμέραι οὕτως ἔσονται τῷ κόσμῳ, οὐδ᾽ ἐνιαυτῶν κύκλοι, οὐδὲ χρόνος ὅλως, οὐδὲ γενέσεις, οὐδὲ φθοραὶ, οὐκ αὐξήσεις, οὐ μειώσεις, οὐδ᾽ ἀλλοιώσεις, οὐδ᾽ οὐδὲν τῶν οἷς κοσμοποιεῖται τὸ ὑφεςὸς σύνταγμα. Ἡράκλεις τοῦ ἀκόσμου κόσμου! τί δαί; οὐδ᾽ ἂν ἄνθρωποι εἶεν, ἐν αὐτῷ οἱ οἰκήσοντες; οὖσι δὲ, οὐκ ἂν αὐτοῖς ἐνείη πρὸς τοῖς ἄλλοις σπλάγχνοις καὶ καρδία; ἐνοῦσα δὲ, οὐκ ἂν ἐπάλλετο; οὐκ ἂν περιεςέλλετο; οὐκ ἂν ἐξ αὐτῆς δι᾽ ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν ἔρρει τὸ αἷμα; οὐχὶ φασίν. Ἀλλὰ πεπήγει ἂν τῷ ὀργανικῷ σώματι τὰ πάντα, ὡς ἂν μὴ κίνησις δοθείη αἰώνιος. Βαβαὶ τοῦ ἀπὸ δρυὸς, ἢ ἀπὸ πέτρης ἀνθρώπου! Ἀλλ᾽ αὐτοῖς μὲν τὰ τοιαῦτα διαπλαττέσθω, ὅπως ἂν βούλοιντο· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ὅτι τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος δυνατὴν εἶναι τὴν τῆς κτιςῆς οὐσίας παραγωγὴν διατεινομένων, λαμπραῖς ταῖς ἀντιφάσεσιν ἐγκυβιςώντων, οἱ ἐξ ἡμισείας τοῦτο δοξάζοντες τοσούτῳ γελοιότεροι εἰσὶν, ὅσῳ πλείονας τὰς ἀτοπίας συμπεριπλέκουσι· δυνατὸν γὰρ ἅπαξ ὑποθέμενοι τὸ ἀδύνατον, εἰς τὸ ἀδύνατον αὖθις τὸ πιθανὸν ἀντιπεριάγουσι.

Θεώ-

(1) Γουδῖνος ἔνθα αἰων. σελ. 67.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα Η΄.

§. φβ΄. „ Δυνατῶς ἔχει καὶ Κόσμος ἤτοι τῷ εἴδει ὅ-
„ μοιος, ἢ καὶ ἕτερος παρὰ τὸν ὑφεστῶτα.

Εἰ μὴ γὰρ, ἤτοι παρὰ τὸ ἀντίφασιν ἕπεσθαι, ἢ παρὰ τὸ μὴ ἔχειν, αἴτιον μηδὲν, παραγαγεῖν τὸ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄν.. Ταυτὸν εἰπεῖν, ἢ ὅτι ἐσωτερικῶς, ἢ ὅτι ἐξωτερικῶς ἀδύνατον τὸ τοιοῦτο. (§. ρξδ΄.) Ἀλλ᾽ οὐ παρὰ τοῦτο· τὸ γὰρ τὸν νῦν ὄντα ὑποστησάμενον, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἁπλῶς δύναται οὐσιοποιεῖν. (§. υϙη΄. υϙθ΄.) Οὐδὲ μὲν οὖν δι᾽ ἐκεῖνο· οὐ γὰρ ἀντιφάσκειν τὴν ἐκ τοῦ μηδενὸς παραγωγὴν ἀποδείξει τις ποτέ. Ἄρα τὸ Α΄.

Ἕτερος δ᾽ αὖ εἴη τῷ εἴδει διαφερούσης λαχὼν τῆς διακοσμήσεως. (§. υπθ΄.) Τοῦτο δὲ καὶ μάλα ἐστὶ νοητόν· καὶ δυνατὸν ἄρα. (§. ρξδ΄.) Ὃ τὸ Β΄.

Σχόλιον.

§. φγ΄. Κατασκευάζει δὲ κἀκεῖνα ἡμῖν τὸ Θεώρημα, ὅτι τὸ μὴ ὑπάρχον οὐ παρ᾽ αὐτὸ καὶ ἀδύνατον. (§. ρϙζ΄.) Καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ εἶναι τὶ, πρὸς τὸ εἰκάσαι δυνατὸν εἶναι ὑφεστάναι, τοιοῦτον ἕτερον, ἤτοι παραπλήσιον, ὀρθῶς ἐναγόμεθα. (§. ρϙα΄.) Ἔδει δὲ μηδὲ ἐνδοιάζειν ὅλως περὶ τούτου, τοὺς δημιουργὸν τοῦ ὑφεστῶτος κόσμου τὸν Θεὸν ἐγνωκότας, καὶ ἄπειρον οὕτως αὐτοῦ τὴν δύναμιν (§. σξα΄.) ἐξυμνοῦντας. Εἰ γὰρ τοῦτον μόνον εἶχε παραγαγεῖν, οὗτος δὲ πεπερασμένος φύσει ἐστί. (§. τπθ΄. καὶ τϙ΄. καὶ τϙα΄. τϙβ΄.) ἐξήντληται ἄρα, καὶ πέρας ἔχει αὐτῷ ἡ δύναμις. Τὸν μὲν οὖν δυσώνυμον Σπινόζαν, τὸν τὴν κτίσιν τῷ κτίστῃ συνουσιώσαντα, οὔτε φροντιῶ, καὶ μηδ᾽ ἕτερον, μηδ᾽ ἄλλῳ τρόπῳ ἢ τάξει, τὸν κόσμον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἶναι, τοῦτον δὲ καὶ τοιοῦτον καταναγκάσαντα δογματίζειν, οὐδὲν θαυμαστόν. Τὸ δὲ καὶ τὸν Γάλλον Καρτέσιον, καί τοι χριστιανίζοντα, καὶ νεύματι τοῦ ἀπειροσθενοῦς ἐλευθέρῳ, τὸν ὑφεστῶτα συστῆναι ὁμολογοῦντα, ἔπειτα ὅρον οἷον τιθέναι τοῦτον τῆς τοῦ δημιουργοῦ δυνά-

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μεως, πῶς οὐ θαυμαστόν; Ἀλλ' ἐξειλήφεισαι οὗτος ἐρεῖ τῷ πράγματι προφανῆ τὴν ἀντίφασιν, (1) ἧς ὑπολαμβανούσης καθ' ἑαυτὸ ἀδύνατον πᾶν ὁτιοῦν κρίνεται. (§. ροδ'. ροε'. ροϛ'. ροη'.) Τίς δ' ἡ ἀντίφασις; ὅτι, φησὶν, ἡ ὕλη ἐξ ἧς συνέστη τὸ ὑφεστὸς περὶ σύνταγμα, ὅλον προκατείληφεν, ὅσον δυνατὸν ἦν τὸ διάστημα· μᾶλλον δ' αὐτὴ αὐτὸ τὸ διάστημα οὖσα ἐστίν. Ἔξω δὲ τοῦ νῦν ὄντος, οὐδὲν ἐστὶν, οὐ αὖ κόσμος ἕτερος, παρὰ τοῦτον, τεθείη. Ἀλλὰ γὰρ πολλαχόθεν αὖτις τοῦ Γάλλου τὴν ἀτοπίαν ἐλέγξειε. Κἂν γὰρ ἐκεῖνο τις αὐτῷ συγχωρήσειεν ὡς αὐτόχρημα ἡ ὕλη ἐστὶ τὸ διάστημα (περὶ οὗ ὕστερον) Α'. γεμὴν ἄλογον τὸ ὑπολαβεῖν, ὅτι τὸ πᾶν ἄπειρον τῇ ἐκτάσει. (§. τπθ'. κξ'.) Τὸ γὰρ λέγειν ὅτι ἄπειρον μὲν οὐδαμῶς, ἀπέραντον δὲ, γελοῖον. Β'. πεπερασμένου ὄντος τοῦ ὑφεστῶτος, ἔξω τούτου καὶ ἄλλος αὖ ὑποσταίη, μηδὲν ἀντιβαινούσης τῆς τοῦ τόπου ἐλλείψεως. Ὥσπερ γὰρ τῷ ὑφεστῶτι συνυπέστη καὶ τὸ διάστημα, ἤτοι ὁ τόπος, οὕτως αὖ κἀκείνῳ παραπλησίως συνυποσταίη, καὶ διάστημα ὃ αὖ καταλάβῃ. Γ'. ὅτι εἰ πεπέρασται ὁ ὅρος τῆς τοῦ δημιουργοῦ ἐνεργείας, καὶ οὐδὲν ἔχει πλέον, ὅ,τι δημιουργήσειε βουληθεὶς, πεπερασμένη ἄρα αὐτῷ συνάμα τῇ δυνάμει, καὶ ἡ οὐσία, τὸ βλασφημότατον. Δ'. δὲ ἐπεὶ καὶ κατ' αὐτὸν ἐλευθέρως ὑπέστησε τὸ πᾶν, τῷ ἄρα νεύματι τῷ ἐκείνου ὑπείκει, ὅσα τῇ δημιουργητῇ φύσει ἐπουσιωδῶς αὐτῇ κει· ἐπουσιῶδες δὲ τῇ ὕλῃ τοσήνδε εἶναι, ἢ τοσήνδε, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ οὕτως ἢ ἄλλως διαμορφοῦσθαι, καὶ διατετάχθαι. Καὶ παρὰ τῷ δημιουργῷ ἦν ἄρα ὁμολογουμένως, τὸ μὴ τοιοῦτον ὑποστῆσαι τὸν κόσμον, ὅνπερ ὑπέστησε, μηδὲ τηλικοῦτον, μείζονα δὲ τυχὸν, ἢ ἐλάσσονα. Ὥστε ἐνῆν αὐτῷ βουληθέντι, καὶ ἄλλον ποιῆσαι, καὶ ἔστι πάντως ἐπ' ἄπειρον.

Θεώ-

(1) Β'. Μέρ. τῆς Ἀρχ. Ἄρ. κβ'.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006